

Vapaa pääsy tieteelliseen tietoon
Seminaari Open Access -julkaisemisesta
8.-9. tammikuuta 2004
Hanken, Arkadiankatu 22, Helsinki

Muistio workshopin "Suomalaiset tieteelliset lehdet vapaasti saataville" kokouksesta 9. tammikuuta

Kimmo Kuusela

Pidin tilaisuuden ensimmäisen alustuksen, jossa esittelin suomalaisilta tiedeseuroilta saamiani vastauksia niiden julkaisutoiminnan tulevaisuutta koskeneeseen kyselyyni. Vastauksista päätellen useimmilla seuroilla ei ole näköpiirissä muutoksia julkaisutoimintaansa. Monet kuitenkin kaavailevat lisäävänsä julkaisemista, ja muutamat harkitsevat painopisteen siirtämistä elektronisen julkaisutoiminnan suuntaan. Vain pari seuraa pelkää julkaisumahdollisuuksiensa vähenevän.

Vastanneista julkaisijayhteisöistä muutama julkaisee jo tällä hetkellä lehtiä joko puhtaalla tai lähes puhtaalla open access -periaatteella. On tosin myös joitakin seuroja, jotka pitävät open access -mallia uhkana. Enemmän on kuitenkin niitä, jotka näkevät siinä mahdollisuuksia. Useimmat eivät koe asialla ainakaan vielä olevan merkitystä. Aiheesta kaivattaisiin myös lisää tietoa.

Näytin myös laatimaani listaa suomalaisista open access -tiedelehdistä. Näiden lehtien lukumäärä tällä hetkellä on noin viiden ja parinkymmenen välillä riippuen siitä, miten tiukkoja valintakriteerejä sovelletaan.

http://www.lib.helsinki.fi/finnoa/esitykset/Kuusela_Open_Access_Signum.pdf

Agricultural and Food Science in Finland -lehden toimitussihteeri Sari Torkko kertoi, että lehti siirtyy tänä vuonna kaupallisen jakelijan, ingenta.comin listalle, jossa on ennestään yli kuusituhatta kokotekstijulkaisua. Hänen mukaansa open access -vaihtoehto ei ole heidän lehdessään ollut vakavasti pohdittavana julkaisumallina esillä, koska sitä ei vielä yleisesti tunneta. *AFSF*-lehti ei tule Maataloustieteellisen seuran jäsenille jäsenetuna, vaan sitä pitää kaikkien maksaa erillistä tilaushintaa.

http://www.lib.helsinki.fi/finnoa/esitykset/FinnOA_Workshop2_ST2004-01-09.ppt

Toimitussihteeri Pertti Saloheimon esittelemä pitkät perinteet omaava *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* sen sijaan tulee Duodecim-seuran jäsenille ilmaiseksi, mutta muille ei. Myös ilmoitustulot ovat tälle lehdelle merkittävät. Vuodessa ilmestyy peräti 24 numeroa, levikki on yli 20 tuhatta. Saman seuran lehdeksi voidaan lukea myös "tieteellisempi" *Annals of Medicine*, jonka julkaisija on nykyään Taylor & Francis.

http://www.lib.helsinki.fi/finnoa/esitykset/FinnOA_Workshop2_PS2004-01-09.ppt

Tapio Onnela kertoi kokemuksiaan historiantutkimuksen laajasta Agricola-verkkoprojektista, joka käynnistyi vuonna 1995. Kaikki sen tuottama aineisto on vapaasti verkosta luettavissa. Niistä eniten tieteellistä kausijulkaisua muistuttaa *Ennen ja Nyt - Historian tietosanomat*. Onnelan mukaan se ei ole ehkä kuitenkaan täys-refereeri-lehti, eli se on edellä mainitsemassani omassa listassani ilmeisesti hieman ylioptimisesti peer-review -lehtien otsikon alla.

Avoimen julkaisemisen periaatteelle vastakkaista lähestymistapaa workshopissa edusti Jyrki Ilvan esittelemä Helsingin yliopiston kirjaston, Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja Kopioston yhteinen Elektra-projekti. Siinä saatetaan suomalaisia tiedelehtiä verkon kautta jaeltavaan muotoon ja kerätään samalla tekijänoikeuskorvauksia julkaisijoille ja kirjoittajille. Yhtenä ongelmana tässä on, että yli puolet palvelun saamista lisensointituloista menee hallintokuluihin. Samoin monet palveluun kuuluvat lehdet ovat internetissä saatavilla varsin kattavasti myös open access -versioina.

http://www.lib.helsinki.fi/finnoa/esitykset/FinnOA_Workshop2_JI2004-01-09.ppt

Yleisöpuheenvuorojen käyttäjistä yksi oli Marja-Liisa Toikka Suomen Akatemian kulttuurien ja yhteiskunnan tutkimuksesta. Hän kertoi, että kulttuurien ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta on Suomen Akatemian toimikunnista selvästi suurin tiedeseurojen julkaisutoiminnan avustaja. Sen avustusten yhteissumma on tänä vuonna noin 620 000 euroa, mistä kolmasosa menee Suomalaisen kirjallisuuden seuran julkaisuihin. Hänen mukaansa Suomen Akatemialla ei ainakaan toistaiseksi ole mahdollisuuksia open access -julkaisutoiminnan tukemiseen.

Tilaisuuden lopuksi päätettiin perustaa FinnOA-työryhmälle erillinen open access -lehtien työryhmä pohtimaan Suomen tiedelehtien ongelmia avoimempaan julkaisupolitiikkaan siirtymisessä. Ryhmän vetäjäksi on sittemmin lupautunut Eeva-Liisa Aalto Tieteellisten seurain valtuuskunnasta.

Tilaisuuden puheenjohtaja:

Bo-Christer Björk Hanken

Tilaisuuteen ilmoittautuneita:

Ahonen Harri	Työväenliikkeen kirjasto
Autere Riitta	Patentti- ja rekisterihallitus
Autio Sini	Geologian tutkimuskeskus
Burman Julia	Suomen Historiallinen Seura
Fabritius Hannele	HY Kumpulan tiedekirjasto
Helander Päivi	Hanken
Horsti Karina TaY	Tiedotusopin laitos
Huhtala Ville HY	Kumpulan tiedekirjasto
Ilva Jyrki HYK	Tietokantapalvelut
Johansson Virpi	Eduskunnan kirjasto
Kaario Kimmo	Yomi Solutions Oy
Keskitalo Esa-Pekka	HYK Tietokantapalvelut
Koskiala Sinikka	Teknillisen korkeakoulun kirjasto
Kuusela Kimmo	Tieteellisten seurain valtuuskunta
Kuusiluoma P.T.	Suomen Sukututkimusseura
Käkelä Rita	HYK
Laakso Jari	Teknillisen korkeakoulun kirjasto
Lehtisalo Anneli	TaY
Liikala Minna Stakes	Tietopalvelu
Lind Anna Leena	Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Lounasvuori Erkki	Suomen kirjasto -projekti
Nurminen Hannele	TaY Kirjasto
Ovaska Tuulevi	KuY Kirjasto
Paavilainen Elisa	Suomen Ympäristökeskus/Tietopalvelu
Peltoniemi Teija	YLE Tiedeohjelmat
Poteri Eija	TaY Nordicom
Purhonen Lea	Suomalainen Lakimiesyhdistys
Raciborski Krzysztof	Suomen eläin- ja kasvitieteen julkaisutoimikunta
Reier Erika	Tallinnan Pedagoginen Yliopisto
Räsänen Desiree	HYK
Salonharju Inkeri	HYK
Sandberg Marcus	Hanken
Sarpiola Terttu	Kuluttajatutkimuskeskus
Seppälä Marja-Liisa	HYK Suomen ISSN-keskus
Siikala Tuula	TaY Kirjasto
Sipilä Kaija	HY Kumpulan tiedekirjasto
Suonpää Sirpa	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
Tirronen Kerttu	
Tolonen Veli-Matti	Lapin yliopisto
Torkko Sari	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
Tuori Katri	HYK Tietokantapalvelut
Vakkilainen Paula	Kela Tietopalvelu
Viiri Marja-Riitta	JoYK